

to) producidos por los vendavales a causa de la depresión que precipita a los vientos septentrionales, ocasionando, en algunos lugares, el amontonamiento de la nieve ---», Rivera Gallo (*Guía del Valle de Ordessa*, 1930, 53): car no hem d'entendre 'congesta', que, com ens confirma A. Satué, en aquesta vall es diu *cu-niestra*. En efecte a Torla, descrivint el 'torb' respongueren que ells en diuen *túrbijs* (1966); *turbio* «remolino de nieve» a Fanlo (Rohlf's, *Dicc. Pir. Ar.*); *turbia* «ventisca» a Graus (Badia, *Contr. Voc. Arag.*).¹⁰

Torva «remolino de lluvia y nieve» (DAcEsp. segle XIX), ast. *de torva* «aplicado a la forma de caer la lluvia cuando está azotada por el viento» (Vigón). *Raspa de Passaturbiello* és el nom de la collada de la vall del Turbó que s'obre cap a Benasc (1957, 1965),¹⁵ a través de la qual hi entren les ràfegues del vent del Nord. Altrament, cf. infra *torbonada* i el leon. i gallport. *torbón/torvão*.

En lloc de *torb* també es diu *torbera*; en particular, en plural *torberes* per a les ratxades de torb, a l'Alt Pallars i Alta Ribag.: «Des de Rubió baixarem a St. Joan del Herm, pel dret ---: tota aquella vessant immensa --- estava coberta d'avets --- era l'avetar més gran de Catalunya ---; doncs una *torbera* ---», Verdaguer (1883, O. C. 1907, vi, 13); en lloc de 'torb' em contestaren *torbèra* a Tor de V. F., *torbèra* a Farrera, *turbéres* Areu, *torbéres* a Estaon i a Esterri de Cardós (1932-4). «—Per què en dieu *Passa-turbiello*? [supra] —Perquè hi fa *torbéres*» Viles d. Turbó (1957); *turbéras* 'el vent quan porta neu, quan va mesclat amb neu» Cercuran (1965); Benasc *turbera* (Ferraz, 105), «conchestrà --- nieve --- en lugar resguardado --- trasladada allí por una *turbera* o torbellino de nieve que levanta el viento: Quan fa *turberes* yei una conchestrà mol gran a Peguera» (ib., 41), ib., Ballarín; i Rohlf's ho va anotar a Bisauirri (loc. cit.).²⁵

Torbeguera. *Torbejar*: de cap manera peculiar de Ribagorça sinó vivíssim i general a tot el Pirineu i Pre-Pirineu [1924]. *Torpada*.

Torba 'pertorbació' [Hom.]: «lo ceg --- li clamà mercé --- N. S. li ac mercé --- et él vit ['hi veié'] sempre; e nós --- preg<u>em N. S. --- que Él nos dó alumenament de la sua gràcia, que nós entendam la sua paraula e seg<u>escam lo seu manament. E la bona ventura des sos moz presa ivaz per la *torba* dels vans pensamentz del segle, qui-ns *destorben* --- fazam-o així com lo ceg feò, que com més lo mandaven calar, él más clamave mercé a N. S.» 4v1; «miraven les dones, qui staven fermes, que no-s movien, car ab la *torba* del combatre no les havien vistes en aquella hora», Galba (*Tirant*, Ag. iv, 38); «confusió», «destorb de cap, rodament» [Lab. 1840]. No em consta que estigui gaire en l'ús popular del Princ. ni a la Vall d'Aran, però sí en el veí Comenge («*tourbo*: fil emmelè», Dupleich, *Pat. de St. Gaudens*) i d'altra banda en el P. Val. (Lab. era del Maestrat, V. cita d'EValor⁶⁰

en *AlcM*). Altrament s'ha concretat en el següent.

+*Torba*, planta tòxica, mata de tija llarga i gruixuda i flor groga que usen els pescadors per emmetzinar l'aigua dels riuetis i emborratxar els peixos, els quals així pesquen sense dificultat: 'Verbasum thapsus'; en altres punts en diuen *croca* (Pallars, Aran etc.) i en d'altres (Vallespir) *repalassa blanca*; Confiènt *túrba* «bouillon blanc» (Orellà, 1960, on també en fan una tisana). És l'operació que va estudiar tant Schuchardt en les seves investigacions sobre aquest procediment de pesca, tant usat pertot, i que ell cregué (erròniament) responsable de *TROBAR*.

Amb extensió geogràfica més general aquest nom apareix alterat com *torpa*: és la forma de l'Alta Cerdanya («bouillon blanc» Brousse, *La Cerdagne fr.*, 188): *tórpə*, se'n fa al peu de les parets de les cases, Er (1959), Das (1935), i igual a la Vall de Camprodon (Llanars, 1935), i en el Capcir *estorpa* (*əstúrpə*, Formiguera, 1960), forma que confirma la derivació del verb (EX)TURBARE; *turpa*, a les *Const. de Cat.*, S. XVII («que ningú goze posar calcs ni *turpa* ni altres coses que mata a las ditas truytas», mal definit, i potser mal copiat per *torpa*, en *AlcM*). La -p- es deu haver d'explicar per la contaminació d'un sinònim.

Deu ser segurament *trepó*, que efectivament he vist com a nom de la mateixa mata a l'Emp., confirmat de visu a Llançà (*trəpə*, 1958), i continua molt més al Sud: a Pals, igual que la malva, té fama de fer-se només en terres grasses i fèrtils, d'on la dita proverbial d'allà: «terra de *trəpəns* / no la vengues ni la dóns!», amb el verb en forma de subjuntiu arcaic (1958); *trəpəns* mena de repalassa, en el poble de Montseny (1936). I molt més enllà, com sigui que Cavanilles registra *trepó* com a nom valencià (*Obs.* II, 327), i és versemblant que en sigui un col·lectiu, el nom de la partida aragonesa *Triponales*, a Sarinyena (un poc alterat per influència de *tripa* i *estripa* EXTIRPARE).

L'etim. d'aquest *trepó* em sembla ser el ll. TORPOR, -ORIS, 'ensopiment, paràlisi', precisament per l'ús com a tòxic de la pesca, amb dissimilació o-ó > e-ó i transposició de la primera r, justament com a defensa de la dissimilació imminent. Si verament el *trepó* de Cavanilles, s'usés de CastPna. cap al Sud, no havent-hi r hi hauria pogut haver un cas més de dissim. (*torpore* > *torpone). Encara que *torpor* és un mot més literari a la Romània que vulgar, tractant-se d'una planta més o menys medicinal no hi hauria per això objecció: denominació d'herbolaris, apotecaris i curandars.

I en efecte, encara hem de tenir en compte, que en certa zona valenciana n'he sentit dit *tarponéres*, en un parell de pobles de la baixa vall del Serpis, *traponéra* a la vall de Laguar («mos servix per a la lum del cresol»), com sigui que, en efecte, els blens es fan del gordolobo, també dit *herba blenera*, veg. BLE, planta que crec idèntica a aquesta); *talponéra* a Estubeny (1962), variant en la qual tenim encara la forma sense transposició de la líquida. És clar que també es podria pensar en influència del nom de la que a Malgrat de Mar anomenen *herba taupera* (1964) o sigui